

УДК 01(438)-051 Ш. Старовольський:821.162.1(091)

ЛЬВІВСЬКИЙ СВІТ КНИГИ У “СОТНІ ПОЛЬСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ” ШИМОНА СТАРОВОЛЬСЬКОГО

Антоні КРАВЧИК

Університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні,
Інститут бібліотекознавства і наукової інформації,
пл. Марії Кюрі-Склодовської, 4, м. Люблін, 20-031, Польща, тел. (081) 537-27-18

Автор, вивчивши працю польського бібліографа XVII ст. Шимона Старовольського “Сотня польських письменників” (1625, 1627), навіть перелік літераторів, які були пов’язані зі Львовом чи Руським воєводством. Подано також короткі біографічні дані та списки праць цих осіб із необхідними коментарями.

Ключові слова: Ш. Старовольський, література Речі Посполитої, польська бібліографія, Львів, Руське воєводство.

Шимона Старовольського (1588–1656), нащадка негербових руських бояр, абсолювента Краківської академії, людину з енциклопедичними знаннями визнають родоначальником польської бібліографії завдяки його праці, вперше виданій у Франкфурті-на-Майні 1625 р. (друге розширене видання вийшло у Венеції 1627 р.), під назвою *Simonis Starowolski scriptorum Polonicarum hecatontas seu centum illustrium Poloniae scriptorum elogia et vita* (*Сотня польських письменників Шимона Старовольського або похвали і життя ста найзнаменитіших польських письменників*)¹. Він у цій праці доповнив бібліографічний покажчик свого попередника Кшиштофа Варшевіцького *Reges, Sancti, Bellatores, Scriptores Poloniae* (Romae, 1603), використовуючи методи Ле Міра і Паоло Джовіо².

Так як працю К. Варшевіцького, де серед 130 описаних діячів є лише 28 письменників, вчені схильні вважати бібліографічним покажчиком, то *Сотню* Ш. Старовольського зараховують до бібліографічного компендіуму назв. Незважаючи на назву праці (у *Сотні* мало би бути сто письменників), дослідники знаходять у ній прізвища принаймні 220 авторів³. Так сталося тому, що, хоча основу праці складає сотня біограм письменників, пов’язаних із Краківською академією, та у цих біограмах згадуються також нові прізвища поляків (їх є понад 200), які не завжди мали якесь відношення до академії.

Метою цієї статті буде встановити, скільки авторів, яких назвав Ш. Старовольський у *Сотні*, були пов’язані зі Львовом. Ш. Старовольський, пишучи про осіб, пов’язаних зі Львовом, мав на увазі не лише тих, які мешкали, нехай і нетривало, у цьому місті, але й також тих діячів, які походили із Руської землі (воєводства). Маючи це на увазі,

¹ Starnawski J. Szymona Starowolskiego Hekatontas i początki bibliografii polskiej // *Roczniki Humanistyczne*. – 1964. – Vol. 12. – S. 136; Ejusdem. Wstęp // *Szymon Starowolski: Setnik pisarzy polskich* / przełożył i komentarzem opatrzył J. Starnawski. – Kraków, 1970. – S. 26; Korpała J. *Dzieje bibliografii w Polsce*. – Warszawa, 1969. – S. 45–51; Bielak F. Działalność naukowa Szymona Starowolskiego // *Historia Nauk Społecznych*. – Warszawa, 1957. – Z. 1. – S. 17; Krawczyk A. Kulturotwórcza rola książki w badaniach naukowych Szymona Starowolskiego // *Rocznik Gdański*. – 2001. – T. LXI, z. 2. – S. 201–217.

² Bielak F. Wstęp // *Szymon Starowolski: Setnik pisarzy polskich...* – S. 15–17; Starnawski J. Wstęp... – S. 26.

³ Ibidem.

в даному дослідженні до переліку осіб, що мали відношення до Львова, будуть включені й ті, хто народився у Львові, навіть якщо їхнє подальше життя не було пов'язане із цим містом, а також ті діячі, які походили з-поза меж Русі, але прибули до Львова і виконували в ньому важливі функції. Так як Ш. Старовольський був схильний на рівних із львів'янами ставити русинів, то слід додати й осіб, яких він згадав, які походили із Червоної Русі і видавали свої праці. Зрештою, ведучи мову про львівський світ книги, треба виділити назви праць, виданих або написаних у Львові, які згадав Ш. Старовольський у *Сотні*. Він також разом із авторами писав про видавців та перекладачів творів, тому й у нашій статті будуть згадані видавці та перекладачі, яких, зрештою, було небагато.

Хоча жодна з понад 80 праць Ш. Старовольського не була друкована у Львові, однак ми можемо твердити, що він через книжку був пов'язаний із цим містом. Про це чітко свідчать хоча б поміщена у виданнях *Сотні* 1625 та 1627 рр. присвята “До Найсвітлішого Сенату і Громадян Львова” (“Do Prześwietnego Senatu i Obywateli Lwowa”).

У перекладі венеційського видання 1627 р. знаходимо інформацію, що за три роки до того він жертвував львівським сенаторам іншу працю, перекладену рідною мовою: *Bellica virtute illustrium virorum elogia* (Похвали мужів, зброєю знаменитих) із доданими вітчизняними прикладами. У примітці до перекладу Є. Старнавський стверджував, що тут мова йшла про невідому тепер працю Ш. Старовольського. На думку Теодора Вежбовського, то мав бути твір: *Simonis Starowolsci ... Elenchus operum* (Похвали мужів, зброєю славних) (Kraków, 1624)⁴. Однак якщо ми звернемо увагу на бібліографічний опис К. Естрайхера франкфуртського видання 1625 р., то там також Ш. Старовольський писав, що трьома роками раніше жертвував львівським міщанам працю, перекладену польською мовою. К. Естрайхер припускав, що він мусив її жертвувати у 1622 р. У такому разі це не міг бути твір, виданий у 1624 р., як думав Т. Вежбовський⁵.

У присвяті Ш. Старовольського *Do Prześwietnego Senatu i Obywateli Lwowa* читаємо, що він прагне пожертвувати життєписи сарматських (тобто польських) письменників і присвятити їх мешканцям Львова із двох причин. По-перше тому, що багато письменників, яких він представив, народилися у Львові та навколишніх руських землях. Оскільки Львів – це столиця руських земель, то він прагне подарувати біограми описаних співвітчизників мешканцям цього міста, аби старалися зрівнятися із ними мудрістю та досвідом і щоб переказали своїм нащадкам події, які він описав. То має бути заохотою до шляхетної праці. По-друге, Львів – єдине місто у Речі Посполитій, де, незважаючи на загрозу османських нападів, розвивалися поезія і музика. Автор дедикації сподівається, що *Сотню* приймуть із такою ж прихильністю, як і попередньо подаровану працю⁶.

У *Сотні* Ш. Старовольський згадав 22 осіб, довший чи коротший час пов'язаних зі Львовом, а також 13 мешканців Руської землі. Разом це 35 осіб, що складає понад 14 % серед згаданих у *Сотні* 220 діячів. Це виставляє Львів і Руську землю у доброму світлі. Ми спочатку представимо осіб (місце у списку залежатиме від кількості їх праць), пов'язаних зі Львовом, а потім – із Руською землею.

Для кращого сприйняття тексту переліки видань окремих авторів пронумеровано арабськими цифрами. Назви сумнівних видань підкреслено, а написані і видані у Львові виділено жирним шрифтом.

⁴ Starowolski S. Do Prześwietnego Senatu i Obywateli Lwowa // *Szymon Starowolski: Setnik pisarzy polskich...* – S. 41, 241.

⁵ *Bibliografia Polska Karola Estreicherera*. – Kraków, 1933. – Cz. III, t. XVIII. – S. 207.

⁶ Starowolski S. Do Prześwietnego Senatu i Obywateli Lwowa... – S. 41.

У числі 22 письменників, пов'язаних зі Львовом, Ш. Старовольський подає інформацію про наступних осіб:

І. Бенедикт Гербест (бл. 1531–1598)

Ш. Старовольський представив його як промовця. Б. Гербест був родом із Русі, але другою його батьківщиною став Неаполь. Разом із братом Яном він вчився у Краківській академії, де їх вчителем був Ян Леополіта. Отримавши, за словами Ш. Старовольського, “наукові відзнаки”, Б. Гербест став керівником публічної гімназії у Львові. У “Сотні” згадано такі його праці: 1) *Dialog o najlepszym sposobie przemawiania* (невідомо праця); 2) *Ciceronis vita ex e scriptis et verbis eiusdem descripta* (Життя Цицерона із його творів та промов) (Cracoviae, 1561); 3) *Cicero. Epistolarum libri IV... Studio Benedicti Herbsti...collecta et elaborata...* (Цицерон. Чотири книги листів. Зібрав і опрацював Бенедикт Гербест...) (Cracoviae, 1561); 4) *Orationis Ciceronis Quam ad Quirites... explicatio* (Francfourti, 1560); 5) *O doskonałym okresie* (Є. Старнавський стверджував, що такої праці немає); 6) *Мову* (не була друкована); 7) *Nowa metoda* (теж не друкована); 8) *Periodica disputatio* (Диспут про періоди часу і про те, як писати промови) (Cracoviae, 1562); 9) *Dialog o najlepszym sposobie przemawiania* (невідомо праця); 10) *Cracoviensis scholae apud S. Mariae templum institutio ex qua omnes etiam pedagogi informandis pueris methodam Peter possunt* (Методика у школі при костелі Пресвятої Діви Марії у Кракові, з якої всі вихователі зможуть запозичити методику виховання молоді) (Cracoviae, 1559); 11) *Aequus iudex* (Справедливий суддя) (Cracoviae, 1562); 12) *Computus ex quo certum eius artis usum, Baucis hactenus cognitum magnoque Lahore vix deprehensum qui Ecclesiae tempora ignorare nolit cognoscent*, (Календар, яким безпечно може користуватися кожен, хто хоче знати церковний рік, до цього часу мало знаний і завдяки великій праці тут тепер представлений) (Б. м., 1561); 13) *Orfeusz Suserona* (невідомо праця); 14) *Arithmetica linearis* (Лінійна арифметика) (Б. м., 1561); 15) *Zarys przodii w tablicach ujęty* – як зазначив Є. Старнавський, у іншій праці *Arithmetica* Б. Гербест додав *Kompendium Prosodiae In tabellas distractum*; 16) *Libelli II horarum canonicarum rationarium et Augustini sententiae de Eucharystia explicatio* (Дві книги, що містять лекції канонічних годин і пояснення науки Августина про Євхаристію) (Coloniae, 1567); 17) *Zawstydzienie heretyków pikardyjskich* (невідомо праця); 18) *Nauka prawego chrześcijanina* (Kraków, 1566); 19) *Ceremoniej Krztu św.* (Kraków, 1568); 20) *Książka o różańcu św.* (невідомо праця); 21) *Prodromu, przesianiec albo goniec... naprzeciwno odpowiedzi pana Jakuba Niemojewskiego* (Kraków, 1571); 22) *Wiary Kościoła rzymskiego wywody i greckiego niewolnictwa historia* (Kraków, 1586); 23) *Epitome computi Ecclesiastici cum quibusdam gramaticae rudimentis* (Скорочений церковний календар) – А. Йохер його подавав у своєму переліку творів, однак К. Естрайхер сумнівався в існуванні цієї праці; 24) *Grzegorz Samboritanus: Ekloga qua Archiepiscoporum Leopoliensem Reverendissimo Domino Paulo Tarioni gratulatur hinc autem Poetica studiosus cum alia multa tum Imitationis poeticae kationem cognoscent. Cuius causa eiusdem Eclogae explicationem Benedictus Herbestus adiunxit* (Гжегож із Самбора: Еклога, у якій поздоровляється високодостойний пан Павел Тарло, архієпископ Львівський. Тут пильний читач також дізнається про спосіб наслідування у поезії та про інші речі. З цього приводу Бенедикт Гербест додав пояснення цієї еклоги) (Cracoviae, 1561); 25) *Synoica oratio* (Синодальна промова) (Nissae Silesiorum, 1564); 26) *Modlitwy polsko-lacińskie* (невідомо праця); 27) *Periodicae responsionis libri V* (Про відповідь у періоди часу) (Lipsiae, 1566)⁷.

⁷ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 148–149, 297–299.

Ігнаці Зарембський повідомив, що Б. Гербест народився у Новому Місті біля Добромиля у міщанській родині німецького походження⁸. К. Естрайхер, подаючи 29 позицій його праць, щодо рукопису *Bractwo Bożego Ciała* стверджував, що на ньому є повідомлення: “**Pisano we Lwowie Miesiąca Maia Roku pańskiego 1586**”. Подібно щодо книжки *Wiary Kościoła Rzymskiego wywody, y Greckiego Niewolstwa Historia* (Kraków, 1586) у ній є інформація: “**Pisano we Lwowie miesiąca maia 1586**”. За К. Естрайхером, цю працю у 1586 р. надрукували у Львові, однак йому не було відомо, у якій саме друкарні.

П. Пьотр Скарга

Ш. Старовольський представив його як теолога і повідомив, що П. Скарга, отримавши ступінь бакалавра у Краківській академії, подався до двору львівського архієпископа Пьотра Тарли, де став каноніком і постійним проповідником. Кілька років був рогатинським парохом, потім вступив до ордену єзуїтів і два роки навчався у Римі. Після повернення додому був спочатку придворним проповідником кардинала Радзівілла, а згодом короля Стефана Баторія. Згадано такі його праці: 1) *Pro Sacramentissima Eucaristia* (В обороні найсвятішої Євхаристії) (Vilnae, 1576); 2) *De calvinistarum imposturis* (Про лицемірство кальвіністів) (невідомо праця); 3) *Roczne dzieje kościelne* (Kraków, 1603, 1607); 4) *Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok...* (Wilno, 1579); 5) *Kazania na niedziele i święta każdego roku* (Kraków, 1585); 6) *Kazania o siedmi Sakramentach* (Kraków, 1600); 7) *Kazania pogrzebowe* (Kraków, 1610); 8) *Noty o tekstach Pisma Świętego* (Є. Старнавський вважав, що такої праці немає); 9) *Przeciw schizmie greckiej i ruskiej* – як міркував Є. Старнавський, Ш. Старовольський мав на увазі працю *O jedności Kościoła Bożego*; 10) *Synod brzeski* (Kraków, 1609); 11) *O czterech końcach* (Kraków, 1606) – це переклад праці єзуїта Францішка Костера *De quattuor novissimis vitae Humanae* (Cracoviae, 1605); 12) *Żolnierskie nabożeństwo* (Kraków, 1606); 13) *Siedem filarów na których stoi katolicka nauka o Przenajświętszym Sakramencie Ołtarza* (Wilno, 1582); 14) *Bank pobożny* – на думку Є. Старнавського, П. Скарга такої праці не писав, хоча цій проблемі присвячені окремі частини *Bractwa Miłosierdzia* (1588); 15) *Bractwo miłosierdzia* (Kraków, 1588); 16) *O jedności Kościoła Bożego pod jednym pasterzem* (Wilno, 1577); 17) *Na treny i lament Teofila Orthologa* (Kraków, 1610); 18) *Kazania sejmowe* – за Є. Старнавським, за життя П. Скарги цю працю надрукували не окремо, а як складову частину *Kazań na niedziele i święta*; 19) *Kazanie dziękczynne za zwycięstwa oręża polskiego* (для прикладу Є. Старнавський навів назву однієї з них: *Dziękowanie kościelne za zwycięstwo nad Michałem Multańskim*. Б. м., 1600)⁹. У досить об’ємній біографії Януш Тазбір назвав П. Скаргу релігійним полемістом, агіографом і придворним проповідником Сигізмунда III¹⁰. К. Естрайхер подав 80 позицій творів П. Скарги, виданих ще за життя Ш. Старовольського (серед них були й переклади на інші мови).

Ш. Шимон Шимонович (Сімонідес) (1558–1629)

Ш. Старовольський називав його поетом і писав, що народжений у Львові секретар Яна Замоєського Сімонідес писав на різні теми різними видами віршів. Згадано такі його твори: 1) *Noenia funebris...de morte Jacobi Gorsci* (Жалібна пісня... про смерть

⁸ Zarebski I. Herbest Benedykt (Herbestus Neapolitanus) // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1960–1961. – Vol. IX. – S. 434–436.

⁹ *Szymon Starowolski: Setnik pisarzy polskich...* – S. 221–223, 336–337.

¹⁰ Tazbir J. Skarga Piotr // *Polski słownik biograficzny*. – Warszawa; Kraków, 1997. – Vol. XXXVIII. – S. 35–43.

Якуба Гурського) (Cracoviae, 1586); 2) *Na śmierć Sokolowskiego* (*In obitum Stanisław Sokolovi*) – невідомий тепер твір; 3) *Imagines Diaetae Zamoscienae* (Пісня про образи у залі в Замості) (Zamoscii, 1604); 4) *Herkules Proidiceus* (Zamoscii, 1602); 5) *Manes Barbare de Tarnov* (*На смерть Барбари Тарновської*) (Zamoscii, після 1610); 6) *Encomia divi Stanislai* (*Похвала св. Станіслава*) (Cracoviae, 1604); 7) *Flagelium livoris* (сатира на заздрість) (Cracoviae, 1598); 8) *Castus Joseph* (Cracoviae, 1587); 9) *Joel Propheta* (Cracoviae, 1593); 10) *Pentesilea* (Zamoscii, 1618); 11) *Na zwycięstwo Zamoyskiego* (невідомий твір); 12) *Repotia Zamosciana* (*На весілля Замойського*) (Leopoli, 1592); 13) *Na śmierć Zamoyskiego* (невідомий твір); 14) *Na zwycięstwo Tomasza* (латинська ода, виголошена у 1608 р.); 15) *Sielanek polskich XIV* (Zamoscii, 1614) – як зауважив Є. Старнавський, вказана кількість помилкова, бо Ш. Шимонович написав 20 таких творів; 16) *Epigramaty i listy prywatne* (така збірка невідома)¹¹. Єжи Пельц інформував, що Ш. Шимонович був сином львівського райці, потім був нобілітований. Був секретарем Я. Замойського та організатором бібліотеки і друкарні при Замойській академії, а також автором віршів про окремих осіб і на патріотичну тематику. У 1614 р. Ш. Шимонович видав у Замості найвідоміший свій твір *Sielanki*, який отримав позитивні оцінки від польських та чужоземних письменників¹². К. Естрайхер подав 39 позицій його творів.

IV. [Ян] Димітр Соліковський (1539–1603)

Ш. Старовольський представив його як поета, що народився в Серадзу у родині різновірців. Я. Д. Соліковський був спочатку королівським секретарем, пізніше львівський архієпископом; дійшов, за словами Ш. Старовольського, до найвищої гідності серед руських магнатів. Із його праць згадані: 1) *Meditatio seu explicatio* (Cracoviae, 1597) – це екзегеза (критична інтерпретація) *Псалму 67*; 2) *Christianorum fastorum disticha* (Cracoviae, 1604) – це латинські двовірші, укладені згідно з календарем урочистостей у церковному році; 3) *Beris Martini Luteri triumphus contra Thraonicum eiusdem triumphum a quodam lutherano conflictum* (*Справжній тріумф Мартіна Лютера проти його трасонського тріумфу, вигаданого одним лютеранином*) (Cracoviae, 1604) (Трасон – це хвалькуватий солдат із комедії Теренція *Eunichus*; постать, запозичена від Платона); 4) *Prusia regni optimo malimo patri patriae foelicitatem* – це політична брошура, де йшлося про появу Пруссії. Ці твори були написані віршами.

Далі згадано прозові твори: 5) *In funere D. Sigismundi Augusti Poloniae Regis oratio*. (*Промова на похороні Сигізмунда Августа*) (Cracoviae, 1574); 6) *Oratio probi viri as Gallos et Sarmata* (*До французів і сарматів*) – цю працю під іменем “prawego męża” додали до збірника *Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum* (Т. 1. Coloniae, 1589. S. 720–731). Ш. Старовольський згадав також недоступні тепер рукописи: 7) *Wykład Ewangelii, Psalmów, listów Apostolskich i Hymnów na uroczystości roku kościelnego* під назвою *Diariusza świętego...*; 8) *Rozmyślania codzienne*; 9) дві книги курляндських законів; 10) *Topografia Inflant...* Окрім того, він додав, що у Вонхоцькому опатстві зберігаються 11) численні приватні листи Я. Д. Соліковського, писані про важливі справи¹³. Едмунд Котарський та Болеслав Кумор називають його політичним письменником¹⁴. К. Естрайхер навів 30 позицій його творів.

¹¹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 224–225, 338–340.

¹² Pelc J. Szymon Szymonowic // *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. – Warszawa, 1985. – Т. 2. – S. 441.

¹³ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 57–59, 251–253.

¹⁴ Kotarski E., Kumor B. Solikowski Jan Dymitr // *Polski słownik biograficzny*. – Warszawa; Kraków, 1997. – Vol. XXXVIII. – S. 388.

V. Фабіан Бірковський (1566–1636)

За Ш. Старовольським, він народився у Львові, був добрим промовцем, писав польсько- і латиномовні праці. По-польськи написав: 1) *Kazania na niedziele i święta doroczne* (Kraków, 1620), де вміщені по дві проповіді на кожну неділю і свято; по-латинськи: 2) *Orationes Ecclesiasticae* (Cracoviae, 1632) – церковні проповіді. Інші праці: 3) *Josue za kołędę dany* (Kraków, 1613) (Є. Старнавський зазначив, що це польсько-, а не латиномовний твір); 4) *Lacrymae In funere Annae Jagiellonie* (Сльози на похороні Анни Ягеллонки) (Cracoviae, 1596); 5) *Na pogrzebie Wielebnego ojca ks. Piotra Skargi teologa Soc. Jesu* (Cracoviae, 1612); 6) *Panu Bogu w Trójcy Świętej Jedytnemu podziękowanie na uspokojenie Korony i W. X. L. z Cesarzem tureckim* (Kraków, 1621); 7) *Pochwały św. Jacka*¹⁵. Мирослав Королько писав, що Ф. Бірковський викладав у Краківській академії римську і грецьку літературу, а від 1596 р. був домініканцем. Після смерті П. Скарги став придворним проповідником Сигізмунда III, а потім Владислава IV. Писав у жанрі постилли, видавав полемічні проповіді, найбільше розвинув свій літературний талант у повчальних прозових творах, спеціально підготованих з нагоди певних подій¹⁶. К. Естрайхер подав 27 його праць.

VI. Ян Урсінус

Ш. Старовольський представив його як лікаря, а пізніше професора і підканцлера Замойської академії. Ян Урсінус отримав бакалаврат із філософії у Краківській академії, пізніше був керівником гімназії у рідному місті Львові. Згодом виїхав до Падуї, де вивчав медицину і отримав ступінь доктора. Добре розумівся у природничих і медичних науках, завдяки чому Замойський запросив його до своєї академії. Ш. Старовольський згадав такі його праці: 1) *Prawidła gramatyki* (хоча Є. Старнавський твердив, що ця праця невідома, К. Естрайхер подав сім його видань, серед яких одне було видрукувано у Львові); 2) *Prawidła retoryki* (невідома праця); 3) *Modus epistolandi, editio princeps* (така праця, видана у Нюрнберзі у 1495 р., як зауважив Є. Старнавський, належала іншому авторові, професору Краківської академії із таким само ім'ям); 4) *De osibus humanis tractatus III* (Zamoscii, 1610). Про смерть Яна Урсінуса не маємо жодної інформації у біографічних довідкових виданнях. К. Естрайхер подав 11 позицій його праць.

VII. Шимон Бірковський (1574–1626)

Ш. Старовольський розповів про Ш. Бірковського у біограмі його брата Фабіана: повідомив, що він був доктором медицини і професором Замойської академії, а також написав кілька латино- і грекомовних поем. Далі він навів назви двох праць та одного перекладу з грецької на латинську мову Ш. Бірковського: 1) *Elogia de obitu clarissimi et doctissimi viri Justi* 1613 (у: Justi Lipski Opera, Lugundi Batavorum, 1613); 2) *Korczak In Regno Russiae, Caraffa In Regno Neapolitano. Eandem esse utramque familiam nomine stemmate... multis argumentis docentur* (Книга про герб Караффа, який у нас називають Корчак) (Neapoli, 1607); 3) *De collocatione verborum Graecae et Latine S. Bircovius in Academia Zamoscensi profesor recensuit et nunc Primus convertit* (Zamoscii, 1602) – переклад на латинську мову праці Діонісія з Галікарнасу¹⁷. Людвік Зембжуський і Казімеж Лепши подали інформацію, що Ш. Бірковський народився у Львові; після навчання у Краків-

¹⁵ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 226–230, 342–350.

¹⁶ Korolko M. Birkowski Fabian // *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. – Warszawa, 1984. – T. 1. – S. 87.

¹⁷ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 213, 333.

ській академії був у Замойській академії вчителем “ad interiores classes”, потім поїхав до Падуї, де закінчив свої медичні студії¹⁸. К. Естрайхер навів три позиції його творів.

VIII. Томаш Дреснер (1560–1616)

Він був юристом. Народився у Львові, був відомий знанням багатьох мов і розсудливістю у політичних та правових справах. Ш. Старовольський подав такі його праці: 1) *Centuria – Simillum iuris Polonici cum iure Romano centuria una (Співставлення польського права із римським)* (Parisis, 1602); 2) *Institutionum Iris Regni Poloniae libri IV (Реалізація права Польського королівства, чотири книги)* (Zamoscii, 1613); 3) *Processus iudicarius Regni Poloniae (Судовий процес Польського королівства)* (Zamoscii, 1601). Окрім того, Т. Дреснер писав ще й поетичні твори. У довідкових виданнях про нього інформації немає. К. Естрайхер подав шість його праць.

IX. Гжегож із Самбора (1523–1573)

Про нього Ш. Старовольський згадав у біографії львівського архієпископа Яна Димитра Соліковського – Гжегож був його вчителем у Краківській академії. Він також був автором двох праць: 1) *Eklogi* і 2) *Thoresis*. Підтверджуючи цю інформацію, Є. Старнавський додав, що цей польсько-латинський поет був селянського походження і називався Чуй¹⁹. Стефан Заблоцький писав, що Гжегож працював у школах у Черську, Перемишлі та Львові, а потім у Колегії Любраньського у Познані, багато років викладав поезику, а потім теологію у Краківській академії; завдяки поемі *Czensstochowa*, написаній у 1568 р., він започаткував марійну тематику у польській бароковій поезії²⁰.

X. Марцін зі Львова

Ш. Старовольський його описував як музиканта і органіста короля Сигізмунда Августа. Була там і вишукано-похвальна інформація, що львів'яни від природи є найдібнішими до науки та мистецтва. Ш. Старовольський вважав, що у сфері поезії та музики Марцін займає у Сарматії (тобто Польщі) перше місце; і додав, що Марцін уклав 1) *Śpiewy kościelne na cały rok* (за Є. Старнавським, ця праця невідома) та 2) *Kantylene na cześć św. Marcina z Tours*²¹.

XI. Ян Леополіта (старший) (1482–1535)

Ш. Старовольський визначив його як теолога. Він писав, що Ян Леополіта гromив ересі і видав *Wykład historyczny życiodajnej męki Chrystusowej z uczonym przystosowaniem do ofiary Starego i Nowego Testamentu* (Kraków, 1537–1538)²². За інформацією Гелени Фрідберг, він народився у Львові. У Краківській академії Ян Леополіта спочатку закінчив теологічне навчання, а потім і філологічне. Він був проповідником та професором теології, деканом філологічного факультету. Він викладав філософію у дусі Арістотеля, його учнем був Анджей Фрич Моджевський. Наприкінці життя виявив симпатію до гуманістів. За їх посередництвом підтримував контакти із Еразмом Роттердамським²³. К. Естрайхер навів чотири позиції творів Яна Леополіти.

¹⁸ Zembrzuski L., Lepsy K. Birkowski Szymon // *Polski słownik biograficzny*. – Kraków, 1936. – Vol. 2. – S. 105–106.

¹⁹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 57, 253, примітка 3.

²⁰ Zabłocki S. Grzegorz z Sambora // *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. – T. 1. – S. 334.

²¹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 152–153, 300, прим. 1, 2.

²² Ibidem. – S. 107, 278.

²³ Friedberg H. Leopoldita Jan starszy // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1972. – Vol. XVII. – S. 73–74.

ХІІ. Ян Леополіта (молодший) (1523–1572)

Ш. Старовольський писав про нього як про переможця еретиків, а особливо як про першого перекладача на польську мову *Святого Письма*. Це заперечує Є. Старнавський, стверджуючи, що він міг бути максимум редактором давнішого перекладу²⁴. Як інформує Лешек Гайдукевич, Ян Леополіта походив із патриціанської родини Нічів, яка осіла у Львові. Він був бакалавром, а пізніше доктором і професором теології у Краківській академії, а також проповідником. Став відомим як видавець та коректор першого у Польщі католицького перекладу Біблії²⁵. К. Естрайхер під час пошуку бібліографічного опису його праць відсилає до гасла “Біблія”²⁶.

ХІІІ. Ян Леополіта (невідомий)

У “Сотні” Ш. Старовольський подав про нього таку інформацію: і третій Ян Леополіта був професором Краківської академії, згодом краківським архіпресвітером, якому також приписують переклад Біблії на польську мову²⁷. Щодо нього не маємо жодної інформації у джерелах і можемо лише здогадуватися, що і він мав би написати якісь праці.

ХІV. Миколай Гелазин (Геласінус) зі Львова (1525–1589)

Про М. Гелазина Ш. Старовольський згадав мимохідь у біографії професора Краківської академії Шимона Маріціуса, коли писав про його працю *De scholis seu Academicis libri duo*. Стверджував тоді, що Ш. Маріціус у цій справі співпрацював із своїм колегою львів'янином Гелазиним, автором праці *O ustroju Akademii Krakowskiej (De ordinibus In philosophorum scholis ad ordines Academiae Cracoviensis In Baccalau-reorum renunciatione)*. Вона знаходиться у збірці *Orationes II (Cracoviae, 1553)*²⁸. У довідкових виданнях ми не знайдемо його біографії; К. Естрайхер відзначив лише одну працю М. Гелазина у двох частинах.

ХV. Станіслав Кжиштанович (1577–1616)

Ш. Старовольський назвав його правником і писав, що він був синдиком Львова, який у молодості навчався у різних академіях. Повідомив також, що С. Кжиштанович був учнем Ліпсіуса, а пізніше автором полемічної праці проти переслідування католиків у Англії: *Examen catholicum edicti Anglicani quo quod contra Catholicos est latum auctoritate Parlamenti Angliae* (Paris, 1607) (“Розгляд із католицької точки зору англійського едикту, виданого англійським парламентом проти католиків”). Цю працю схвалили багато публіцистів і вчених, серед яких були навіть професори Сорбони²⁹. Станіслав Гжибовський подав роки життя і повідомив, що С. Кжиштанович навчався у Краківській академії, Інгольштадті, ступінь доктора обох прав отримав у Вюрцбургу. Пізніше навчався у Фрайбургу під керівництвом Ліпсіуса. Під час перебування в Оксфорді був свідком переслідувань католиків у Англії і тому, приїхавши до Парижу, видав згадану вище працю³⁰. К. Естрайхер подав вісім позицій праць С. Кжиштановича.

²⁴ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 107–108.

²⁵ Hajdukiewicz L. Leopoldita (Kasprowicz, Nicz, Nicius) Jan // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1972. – Vol. XVII. – S. 74–77, 278, прим. 4.

²⁶ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 107–108, 278–279.

²⁷ Ibidem. – S. 108.

²⁸ Ibidem. – S. 119, 284.

²⁹ Ibidem. – S. 195–196.

³⁰ Grzybowski S. Stanisław Krzyszstanowicz // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1970. – Vol. XV. – S. 566–567.

XVI. Ян Сокул

Про нього принагідно писав Ш. Старовольський у біограмі С. Кжиштановича як про земляка львівського правника. Зауважив, що Я. Сокул був відомим поетом і перебував у Краківській академії, а також представив його як автора написаного латинською та польською мовами Момуса (*Momus Facetus sive quorundum Memorabilia antiqui temporis exemplorum iocosus repraesentator*, Cracoviae, 1603). Окрім того, подав дату його смерті – 1608 р.³¹ У довідкових біографічних та бібліографічних виданнях немає згадок про Я. Сокула.

XVII. Еразм Сикст

Розповідаючи про медичні праці Себастьяна Петриція, Ш. Старовольський мимохідь згадав прізвище львів'янина Еразма Сикста, автора праці *O ciepliacach we Skle* (місцевості під Львовом) у трьох книгах. Є. Старнавський у примітці до “Сотні” подав місце і рік цієї праці (Замостя, 1617), а також дату смерті автора – 1635 р. Від Є. Старнавського також довідуємося, що Е. Сикст був доктором медицини і філософії, радним міста Львова, а також професором Замойської академії³². У біографічних та бібліографічних виданнях про нього немає інформації.

XVIII. Якуб Скробішевський

На маргінесі біограми Миколая Добросельського Ш. Старовольський інформував, що із його школи вийшов доктор обох прав, львівський канонік і проповідник Я. Скробішевський. Про його творчість повідомив узагальнено, що відомі численні *tomu i listy* Я. Скробішевського, написані латинською та грецькою мовами. Як зазначив Є. Старнавський, відомою є його промова *do Jana Zamoyskiego po zwyciestwie inflanckim* (Kraków, 1603). Я. Скробішевський також писав латиномовні вірші, де у латинських назвах часто траплялися грецькі слова; твердження про його вірші грецькою мовою, найімовірніше, помилкові³³. Кшиштоф Стопка повідомив, що Я. Скробішевський був юристом та істориком, професором Краківської академії. Отримавши магістерський ступінь із вільних мистецтв у Краківській академії у 1593 р., викладав у ній, потім вивчав право. У 1607 р. під час подорожі до Італії отримав звання доктора обох прав в університеті Салієнца. Помер у 1635 р.³⁴ К. Естрайхер подав 10 позицій його праць.

XIX. Ян із Тжцяни (Арудіненсіс)

Це прізвище навів Ш. Старовольський у біографії начальника угорської бурси при Краківській академії Яна Гонтеруса. Повідомив, зокрема, що Гонтерус був учнем великого доктора Яна із Тжцяни, львівського каноніка і проповідника, який написав книгу *O Przenajświętszym Sakramencie Eucharystii*. Є. Старнавський, щоправда, зазначив, що така праця невідома, але одночасно додав, що Ян із Тжцяни був автором іншої праці під назвою *De natura et dignitate hominis* (Cracoviae, 1551 та Cracoviae, 1554)³⁵. Ришард Полак подав дату його смерті – 1567 р. і додав, що Ян із Тжцяни був філологом і теологом. Як професор Краківської академії викладав головню Арістотеля та античних авторів (Цицерона і Светонія), боровся з епікуреїзмом, який поши-

³¹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 196.

³² Ibidem. – S. 198, 323, прим. 11.

³³ Ibidem. – S. 215, 334, прим. 3.

³⁴ Stopka K. Skrobiszewski Jakub // *Polski słownik biograficzny*. – Warszawa; Kraków, 1997. – Vol. XXXVIII. – S. 388.

³⁵ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 123, 286.

рювався серед гуманістів. У 1556 р. залишив академію і зайняв посаду львівського каноніка. Приблизно тоді ж написав невеличкий твір у формі розмови між русином, поляком, німцем та латинником: *De religijne sacrosancta, de ecclesia Ac ceremonis eius dialogus* (Colonie, 1563). К. Естрайхер подав чотири позиції його творів.

XX. Ян Єлень із Тухолі (Цереус Йоаннес Тухоленсіс) (1500–1557)

У життєписі Марцина зі Львова Ш. Старовольський повідомив, що Марцин учився, зокрема, із праць Яна Єленя з Тухолі, відомого музиканта і поета, який п'ять років був у Львові керівником гімназії. Я. Єлень залишив *Zbiór praw cywilnych prawa magdeburgskiego* у семи добре опрацьованих книгах. За твердженням Є. Старнавського, він був також автором праці *Farrago actionum civilium Iris Magdeburgensis* (Cracoviae, 1540).

XXI. Ян Гербест (1540–1601)

Це прізвище подав Ш. Старовольський на маргінесі біограми Бенедикта Гербеста, представляючи Яна як його брата. Він писав, що Я. Гербест виконував обов'язки каноніка і проповідника у львівському катедральному соборі, однак нічого не повідомив про його літературну діяльність³⁶. Ігнаці Зарембський зазначив, що після закінчення Краківської академії Я. Гербест був професором риторики у колеґіумі Любранського³⁷. К. Естрайхер у своїй бібліографії навів три позиції його праць.

XXII. Єжи зі Львова

Пишучи про визначного єзуїта-теолога Станіслава Гродзіцького, вихованця професора Краківської академії Якуба Гурського, Ш. Старовольський зазначив, що перших успіхів у вивченні вільних мистецтв він досяг у 1561 р. разом із Єжи зі Львова³⁸. Є. Старнавський у примітці до його біограми стверджував, що ця особа добре невідома і припустив, що, можливо, йшлося про Яна Леополіту (1547–1608)³⁹.

У “Сотні” знаходиться також тринадцять осіб із Руської землі, пов'язаних із книжкою:

I. Станіслав Ожеховський (1513–1566)

Ш. Старовольський наголосив, що С. Ожеховський писав багато про державні справи і подав такі його праці: 1) *Quincunx* – латинською і польською мовами (за Є. Старнавським – лише польською) (б. м., 1564); 2) *Apologia Quincunxa* (ця праця залишилася у рукописі); 3) *Fidei catholicae confessio* (Cracoviae, 1561), перекладена також польською мовою: *Wyznanie wiary* (Kraków, 1562); 4) *Chimera, sive de Stancami funesta Regno Poloniae secta* (Cracoviae, 1562). Ш. Старовольський повідомив, що цей твір присвячено Тридентському собору; 5) *Mediator sive de Ecclesia Christiana*; 6) *Fricius sive de maiestate Sedes Apostolicae* (Cracoviae, 1562); 7) *Dialogi* латинською і польською мовами (Є. Старнавський звернув увагу передовсім на *Dialog albo rozmowa okolo egzekucje Korony polskiej* (б. м., 1563) та *Fidelis subditus* (б. м., 1543); 8) *Mowy o zapiskach kościelnych* (невідома); 9) *Żywot i śmierć Jana Tarnowskiego* (рукопис); 10) *Annales* (Dobromili, 1611) – у тексті є опис подій за часів польських королів Сигізмунда Старого і його сина Сигізмунда Августа; 11) *Panegiricus nuptarium Sigismundi Augusti Poloniae Regis* (Cracoviae, 1553) – панегірик на шлюб короля Польщі Сигізмунда

³⁶ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 146.

³⁷ Zarębski I. Herbest Jan // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1960–1961. – Vol. IX. – S. 436.

³⁸ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 184.

³⁹ Ibidem. – S. 315, прим. 1.

Августа; 12) *Panegiricus nuptiarum Joannis Christophori Tarnovii, comitis* (Cracoviae, 1558) – панегірик на шлюб гетьмана Я. Тарновського; 13) *Pro dignitate sacerdotali oratio* (Промова на захист гідності духовного стану) (Cracoviae, 1563) у збірці *Leges et Statuta Regni Poloniae ab Jacobo Prilusio digesta oratio* (у *leges* Якуба Пжилуського, б. м., 1553); Є. Старнавський цю працю називає *O znakomitych prawach*; 14) *Pro exquiiis Sigismundi Jagielonis, Poloniae Regis* (Cracoviae, 1548) – жалобна промова по смерті короля Сигізмунда Старого; 15) *De bello adversus Turcas suscipiendo... fratris* (Romae, 1594); 16) *Oratio contra coelibatorum Romanum* (1547) – наклад знищено; 17) *Epistola de celibatu* (б. м., 1549); 18) *De lege coelibatus...oratio* (Basileae, 1559); 19) *Pro Ecclesia Christi...* (На захист Церкви проти Мартіна Лютера) (Cracoviae 1546); 20) *O wychowaniu władcy* (невідома); 21) *Apokalipsis* (автором цієї праці був, як зауважив Є. Старнавський, Соліковський, а не С. Ожеховський); 22) *Policja Królestwa Polskiego* – рукопис, який видав пізніше Дзялинський⁴⁰.

Юліуш Новак-Длужневський інформує, що С. Ожеховський, публіцист і релігійний полеміст, історик і оратор, жив у 1513–1566 рр. Навчався у Краківській академії, Відні, Віттенбергу та Ляйпцігу, а під час перерв у тому навчанні – у Падуї, Болоньї, Венеції і Римі. Повернувшись на батьківщину, прийняв сан священника. Як підготований в Італії оратор, поринув у вир політичного життя. У *Turcykach* закликав монарха до хрестового походу проти турків. Спочатку був пов'язаний із езекуційним рухом, однак уже у творах *Quincunx* і *Policja Królestwa Polskiego* виступив проти відібрання заставлених або розданих королівських маєтків. Від 1560 р. затято поборював погляди Анджея Фрича⁴¹. К. Естрайхер подав 67 позицій творів С. Ожеховського.

П. Щенни (Фелікс) Гербурт (1567–1616)

Він був, за Ш. Старовольським, сином Яна і чоловіком, вправним у різних галузях знання, але нещасливим через участь у внутрішніх заворушеннях (рокош Зебжидовського). Як супротивник короля потрапив до неволі, але потім його звільнили з огляду на славу його роду та розум, якими Щ. Гербурт вирізнявся серед руських князів.

Ш. Старовольський також повідомив, що Щ. Гербурт віднайшов давню “Хроніку” В. Кадлубека, до якої додав цінні зауваги та сентенції (її видано 1612 р. у Добромилі під назвою *Historia Polonica*). Окрім того, після смерті С. Ожеховського опублікував *Annales* (Літопис про панування Сигізмунда I і його сина Сигізмунда Августа) (Dobromili, 1611) та *Vita Petri Kmithae* (*Життя Пьотра Кміти, воєводи краківського*). Як міркує Є. Старнавський, автором цього твору був, ймовірно, Станіслав Гурський. Далі Ш. Старовольський повідомив про видання *Historia Polonica jo. Długossi seu Longini, canonici Cracoviensis, In tres tomos digesta* (Dobromili, 1615), якого вийшов у світ лише один том.

Щ. Гербурт написав також *Ars Dobromilia, seu Poloniae iuventutis institutio* (польською мовою, назва походить від його замку в Добромилі) – ця праця невідома. Щоправда, у К. Естрайхера можна знайти під прізвищем Яна Гербурта, сина Фелікса два видання із подібною назвою: *Artes Dobromilenses. Nauka Dobromilska*; перше з них вийшло у Добромилі 1612 р., друге – без дати видання.

Ш. Старовольський згадав ще й інші праці Щ. Гербурта. *Herkules słowiańsk.* (Dobromil, 1612) – цей твір видано під іменем Каспера Мясковського. Як стверджує

⁴⁰ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 155–158.

⁴¹ Nowak-Dłużniewski J. Orzechowski Stanisław // *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny.* – Т. 2. – S. 112–113.

Є. Старнавський, Щ. Гербурт, очевидно, був автором наступного (після “Геркулеса”) твору у тому кодексі: *Tenże z fortuną i cnotą*. Наступний твір – *Trzy wykłady krasomówcze* – невідомий сучасним дослідникам. Окрім того, Ш. Старовольський згадав ще й збірку трактатів, автором яких мав бути Щ. Гербурт (ймовірно *Refutatio orationis qua aemulus studiorum aulam...*), та додав, що він написав ще *Satyre ruska* (невідомий твір) та інші польськомовні вірші, які так і не були опубліковані⁴².

Станіслав Цинарський у біограмі Щ. Гербурта повідомив, що той навчався у Краківській академії, у 1583 р. виїхав до Інгольштадту, де вчився під керівництвом відомого філолога Роберта Турнера. Згодом виїхав на подальші студії до Парижа чи Лейдена. Повернувшись на батьківщину, спочатку підтримав канцлера Замойського, якого потім залишив, перейшовши до єзуїтів, що прагнули відкрити у Львові академію, аби протиставити її Замойській академії. Як заколотника Щ. Гербурта засудили до страти, але потім помилували; після цього він залишив політику і зайнявся літературою⁴³.

Ш. Юзеф Верещинський

Це прізвище з’являється в біограмі Анджея Бялобжеського – згадуючи працю його вчителя Костанеуса *Napominania Kościołów sarmackich do zachowania dawnej wiary praojców*, Ш. Старовольський зазначив, що у подібному дусі писав Ю. Верещинський. Він також подав такі його твори: польською 1) *Ekscytarz ... do podniesienia wojny świętej przeciwko Turkom i Tatarom...* (Kraków, 1592); латинською мовою 2) *O wzgardzie śmierci* (Є. Старнавський стверджує, що це польськомовна праця); 3) *Wizerunek na kształt kazania uczyniony o wzgardzie śmierci i świata tego nędznego...* (Kraków, 1585); 4) *O czystości* (Є. Старнавський припускає, що йдеться про польськомовну працю); 5) *Gościniec pewny; niepomiernym wydmiękłom światu tego do obaczenia a zbytów swych pohamowania* (Kraków, 1585); 6) *O nawróceniu grzeszników* – за Є. Старнавським, йдеться, ймовірно, про твір *Instrukcja albo nauka o spowiedzi* (Kraków, 1585); 7) *O granicach Sarmacji i pograniczu Scytów* – тут Є. Старнавський приходиться до висновку, що це може бути твір *Droga pewna do przedszego i snadniejszego osadzenia w ruskich krainach pustyń Królestwa Polskiego...* (Kraków, 1590), хоча Ш. Старовольський цю саму назву подає як наступну, восьму у переліку, працю. Далі він помістив коротку біографію Ю. Верещинського⁴⁴, який, до речі, був католицьким київським єпископом у 1592–1598 рр.

Видавець творів Ю. Верещинського Казімеж Юзеф Туровський (жив у ХІХ ст.) писав, що предки батьків Ю. Верещинського з боку і батька, і матері походили зі старої руської православної шляхти. Брати матері батька майбутнього київського єпископа були духовними особами двох віровизнань: Іван був православним холмським єпископом, а Григорій (Гжегож) – римо-католицьким священиком. Обидва вони боролися за вплив на виховання племінника; переміг католицький священик, тому батько Ю. Верещинського став католиком. К. Ю. Туровський навів 16 позицій творів, які видав Ю. Верещинський⁴⁵.

⁴² Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 100–101, 273–275.

⁴³ Cynarski S. Herburt Jan Szczęsy // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1960–1961. – Vol. IX. – S. 443–445.

⁴⁴ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 72–73, 258.

⁴⁵ Wiadomości o życiu i pismach ks. Józefa Wereszczyńskiego // *Pisma polityczne ks. Józefa Wereszczyńskiego, biskupa kijowskiego, opata benedyktyńskiego w Sieciechowie*. Wydanie Kazimierza Józefa Turowskiego. – Kraków, 1858. – S. I–XVI.

IV. Бартломей з Перемишля

Про нього Ш. Старовольський коротко згадує у біограмах Шимона Маріціуса і Северина Любомельчика. У першому випадку він зауважив, що Бартломей був учнем Маріціуса, був також монахом-домініканцем і проповідником у краківському кафедральному соборі, який написав 1) *Postylla albo kazania o Najświętszej Pannie*⁴⁶. У біограмі С. Любомельчика Ш. Старовольський додає, що Бартломей написав латинською мовою 2) промови на євангелічну тематику (невідомі) та 3) також тепер невідому книжечку *O bractwie różańcowym*⁴⁷. Про нього немає інформації у бібліографічних виданнях та енциклопедіях.

V. Северин із Любомля (Любомельчик) (1532–1613)

Ш. Старовольський називає його русином єврейського походження. Приймавши християнство, він став домініканцем. Брав участь як прокурор у канонізаційному процесі св. Яцка; завдяки ньому видано опис латинською мовою цього процесу. Є. Старнавський подає назву цього видання: 1) *O żywocie, cudach i postępku kanonizacji Bł. Jacinka czworo ksiąg* (Kraków, 1595). Інші праці Северина Любомельчика: 2) *Tablica do summy św. Tomasza* (невідомі); 3) *Teatrum seu potius officina concionatorum praedicatoribus et theologis In scientia speculativa S. Thomas...* (Venetiis, 1597); 4) *Wieża Babel w której znalazł spis wszystkich herezjarchów wyłożony z przedziwnym talentem i pochwałą godnej starannością* (невідомі). Він мав також описати у 12 томах всі питання Святого Письма, однак не встиг, залишивши сім написаних, але не відредагованих томів. За його життя вийшов у світ лише перший том під назвою *Monotessaron Evangelicorum seu Catena aurea ex IV Evangelis... connexa* (Cracoviae, 1606–1607). Як інформує Є. Старнавський, подальші томи заборонив друкувати генерал домініканців з огляду на полеміку, яка там точилася з єзуїтами⁴⁸.

Роберт Свентоховський повідомив, що після переходу із юдаїзму у католицьке християнство той вступив до домініканського ордену і став проповідником, теологом і контрреформаційним письменником. У 1584 р. він опирався прибуттю єзуїтів до Кракова, а будучи пріором свого ордену в Познані, виступив проти заснування єзуїтської школи у цьому місті⁴⁹.

VI. Войцех зі Щебрешина (Базеуш, Бассеус, Басаї)

Ш. Старовольський представив його як найкращого поета та історика серед своїх сучасників і перерахував такі його праці: 1) *De vera Christi Ecclesia ritu Ac ceremonii eiusdem usitatis... carmen* (*Пісня про правдиву Христову Церкву і обряди та церемонії, які у ній відбуваються*) (б. м., 1561); 2) *Wyprawa niewinnego człowieka, gdy go niesprawiedliwie w czym kto obwinia albo tu czci uwłacza* (Kraków, 1566); 3) *Epitome Xenodochii... sive capita quaedam ex Xenodochio seu libro de officio erga hospites perigrinos, pauperes, variasque miserabiles personas, propter reformandum hospitalia edita* (*Книга притулку... або кілька розділів про обов'язок гостинності щодо подорожніх, убогих і різних нещасливців, видана з метою реформування шпиталів*) (Cracoviae, 1570); 4) *Podwójna gramatyka egzegetyczna i metodyczna – ймовірно, йдеться про працю *Observationum grammaticarum libri V.** (Cracoviae, 1567).

⁴⁶ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 110.

⁴⁷ Ibidem. – S. 201, 325.

⁴⁸ Ibidem. – S. 200–201, 324–325.

⁴⁹ Świętochowski R. Lubomelczyk Seweryn z Lubomla // *Polski słownik biograficzny.* – Wrocław, 1973. – Vol. XVIII. – S. 69–70.

Войцех Даніельський повідомив, що Войцех, родом зі Щебрешина, помер після 1570 р. У 1554 р. він вступив до Краківської академії, де від 1562 р. викладав граматику як магістер атріум. У 1564 р. залишив академію, прийняв священницькі свячення і вступив до ордену регулярних каноніків св. Духа. Згодом став препозитом у Сандомирі, а потім – адміністратором конгрегації у Польщі⁵⁰. К. Естрайхер подав шість позицій його праць.

VII. Ян Гербурт (1524–1563)

За Ш. Старовольським Я. Гербурт навчався у французьких та німецьких університетах, був королівським секретарем, а пізніше – перемиським старостою і сяноцьким каштеляном. Згадано такі праці: 1) *Chronica sive Historiae Poloniae compendiosa descriptio* (Basileae, 1571); 2) *Statuta Regni Poloniae ad ordinem alphabeti digesta* (Cracoviae, 1563) та 3) промову на похороні брата Валенти, яка тепер невідома⁵¹. Як повідомив Р. Желевський, Я. Гербурт був істориком та юристом. Він зауважив також, що *Chronica...* була переробленим варіантом праці Кромера⁵².

VIII. Марцін Бялобжеський (бл. 1530–1596)

Ш. Старовольський зазначив, що він походив із Сандомирського воєводства, був кам'янецьким єпископом і противником “схизми” русинів і греків. Його праці: 1) *Orthodoxa confesio de uno Deo, quem Christiani Catholici credunt, odorant et invocant* (Cracoviae, 1577; Colonie, 1599); 2) *Katechizm albo wizerunek prawej wiary chrześcijańskiej* (Kraków, 1567); 3) *Postilia orthodoxa, to jest wykład świętych Ewangelii niedzielnych* (Kraków, 1581)⁵³. Мечислав Бжозовський у біографії М. Бялобжеського зауважив, що він був добре освіченим гуманістом, знав грецьку мову і був під впливом Еразма Роттердамського; особливо виділяється його двотомна праця *Postylla orthodoxa, to jest wykład świętych ewangelii niedzielnych i świąt uroczystych na cały rok* (Kraków, 1581)⁵⁴. К. Естрайхер подав 10 позицій праць М. Бялобжеського.

IX. Шимон із Галича

Ш. Старовольський у біографії правника, теолога і медика Андреаса Шьона згадав прізвище Шимона із Галича і подав такі його праці: 1) *Notae In oratorem Ciceronis* – невідома; 2) кілька інших вчених промов. Є. Старнавський звернув увагу, що серед них є: а) *Collyrium seu oratio de poenitentia* (б. м., 1625), б) промова із привітаннями краківському єпископу Марціну Шишковському (Cracoviae, 1617), в) *Oratio et eloquentiae profesoze recenti* (Cracovia, 1617) та інші. Ш. Старовольський зазначив, що, як і у випадку А. Шьона, кілька праць Шимона чекають на видання⁵⁵.

X. Ян Лятос (1539–1608)

Ш. Старовольський називає його філософом, математиком і чудовим медиком, який боровся своїм пером проти нового календаря, який виправив німецький єзуїт Склюссель (Клавіус) і запровадив Григорій XIII. Я. Лятос як астроном не мав собі в Польщі рівних. Він виступив із критикою календаря проти Краківської академії, яку

⁵⁰ Danielski W. Bazeusz, Beseus, Bassaeus, Basai, Wojciech // *Encyklopedia katolicka* / pod red. F. Gryglewicza. – Lublin, 1985. – Т. 2. – S. 126–127.

⁵¹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 98–99, 272–273.

⁵² Żelewski R. Herbert Jan // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1960–1961. – Vol. IX. – S. 440–442.

⁵³ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 72–73, 258–259.

⁵⁴ Brzozowski M. Białobrzski Marcin // *Encyklopedia katolicka*. – Т. 2. – S. 365–366.

⁵⁵ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 205, 226–227.

перед тим залишив, відбувши до двору київського воєводи Костянтина Острозького, і написав працю *Nowa Poprawa kalendarza*. Її пізніше критикував Щенснi Жебровський у працях *Próba Minucji Latosowych* (Kraków, 1598) і *Probacja próby na minucje Latosowe* (Kraków, 1598)⁵⁶.

Лешек Гайдукевич писав, що Я. Лятос як професор Краківської академії викладав на факультеті Атріум астрономію і астрологію. Залишивши Краків, виїхав до Падуї, де у 1577 р. отримав ступінь доктора медицини. Після нострифікації диплому став професором Краківської академії. Критикуючи новий календар, Я. Лятос апелював до папи і кардиналів. Після їх суворої критики почав шукати підтримки при дворі Костянтина Острозького, а у 1596 р. переїхав на Волинь і був там шанований як “презацний математик, філософ і астролог”⁵⁷. К. Естрайхер подав 11 позицій праць Я. Лятоса.

XI. Каміл із Самбора (Самборчик) (бл. 1574–1605)

У життєписі домініканця Бернарда Паксиля Ш. Старовольський писав, що брат із того ордену Каміл із Самбора залишив дуже вчений коментар до св. Томи та Арістотеля (*Commentarius in D. Thomas et Aristotelem doctissimos*). Покликаючись на твір Бзовського *Prophago...*, він стверджував, що ця праця була в рукописі⁵⁸. Автор біографіи Каміла Едвард Озоровський інформує, що він був теологом домініканського ордену, до якого вступив 1587 р. у Кракові. Після свячень вивчав теологію у Болоньї, де отримав ступінь лектора, а потім бакалавра і доктора. Згодом викладав теологію в “*Studium generale*” у Кракові. Ш. Старовольський подав дві його праці: *Commentarium In Divum Thomam et Aristotelem doctissimos* (тепер рукопис втрачено) та *Assertationes ex morali et speculativa theologia desumptae* (Cracoviae, 1587). К. Естрайхер нічого не повідомив про творчість Каміла із Самбора.

XII. Валенти Гербурт (1524–1572)

Ш. Старовольський згадав про нього мимохідь у біографії Яна, пишучи, що Валенти був його братом і перемиським єпископом⁵⁹. Як інформує Тадеуш Сліва, він навчався у Падуї. У 1547 р. його обрали перемиським єпископом, а в 1561 р. – делегатом на Тридентський собор. Відомо, що там В. Гербурт виголосив промову. Після повернення співпрацював із Гозієм та нунцієм Г. Ф. Коммендоні щодо втілення у життя постанов собору. Довів до кінця справу із анулюванням статуту капітулу, аби не вводити до нього представників нижчих соціальних верств; окрім того, взяв участь у появі єзуїтів у Перемишлі⁶⁰. Боровся із лютеранством. К. Естрайхер назвав лише одну його працю.

XIII. Якуб із Ясла

У біографії Миколая з Блоня Ш. Старовольський згадав про другого Миколая Полонуса і додав, що його вчителем був доктор Краківської академії та її професор Якуб із Ясла. Є. Старнавський зазначив, що про нього не відомо нічого⁶¹.

⁵⁶ Ibidem. – S. 167–168.

⁵⁷ Hajdukiewicz L. Latos (Latosz) Jan de // *Polski słownik biograficzny*. – Wrocław, 1971. – Vol. XVI. – S. 569–572.

⁵⁸ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 186.

⁵⁹ Ibidem. – S. 98.

⁶⁰ Śliwa T. Herburt Walenty // *Encyklopedia katolicka* / pod red. J. Walkusza. – Lublin, 1993. – T. VI. – S. 744.

⁶¹ Szymon Starowolski: *Setnik pisarzy polskich...* – S. 130, 290.

Отже, наведене вище дослідження показує, що особи, безпосередньо пов’язані зі Львовом (їх було 22), були авторами 59 бібліографічних позицій, хоча 12 із них – це праці, сьогодні невідомі, а тому і сумнівні. Так само діячі із Руського воєводства, не пов’язані безпосередньо зі Львовом, були авторами 59 бібліографічних позицій, з яких 11 позицій – сумнівні. Підсумувавши доробок обох цих груп, встановимо, що 35 осіб були авторами 118 бібліографічних позицій, 95 із яких не викликають сумнівів. Якщо визнати Ш. Старовольського русином (*gente Ruthenus natione Polonus*), то можна до 59 бібліографічних позицій мешканців Руського воєводства додати ще понад 80 його позицій – у такому випадку світ львівської книжки можна оцінити приблизно у 200 позицій.

Місцем створення чотирьох книжок був сам Львів. Дві з них Бенедикта Гербеста вміщують інформацію, що були написані у Львові, а на одній авторів Шимоновича і Урсінуса є видрукуване місце видання – Leopoli.

Переклад з польської Олександра СЕДЛЯРА

L’VIV WORLD OF BOOKS IN “A HUNDRED POLISH WRITERS” BY SZYMON STAROWOLSKI

Antoni KRAWCZYK

*Institute of Library Studies and Scientific Information of
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
4, Maria Curie-Skłodowska Sq., Lublin, 20-031, Poland, tel. (081) 537-27-18*

Having studied “A hundred Polish Writers” (1625, 1627) by the Polish bibliographer of the 17th century Szymon Starowolski, the author provides the list of writers who were associated with Ruthenian voivodeship. Short biographical data and the lists of works by these authors with the necessary comments have also been provided.

Key words: S. Starowolski, literature of Rzeczpospolita, Polish bibliography, L’viv, Ruthenian voivodeship.

ЛЬВОВСКИЙ МИР КНИГИ В “СОТНЕ ПОЛЬСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ” ШИМОНА СТАРОВОЛЬСКОГО

Антони КРАВЧИК

*Университет Марии Кюри-Склодовской в Люблине,
Институт библиотековедения и научной информации,
пл. Марии Кюри-Склодовской, 4, г. Люблин, 20-031, Польша, тел. (081) 537-27-18*

Автор, изучив труд польского библиографа XVII в. Шимона Старовольского “Сотня польских писателей” (1625, 1627), предложил перечень литераторов, которые были связаны со Львовом или Русским (Русским) воеводством. Приведены также краткие биографические данные и списки работ этих людей вместе с необходимыми комментариями.

Ключевые слова: Ш. Старовольский, литература Речи Посполитой, польская библиография, Львов, Русское (Русское) воеводство.

Стаття надійшла до редколегії 16. 10. 2008

Прийнята до друку 30. 04. 2010